

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. 16. De quinta excommunicatione in imponentes noua pedagia, seu
gabellas, vel ea auge[n]tes,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

in mari aliquid tallum rerum inueniam, quod nisi acciperem, statim periret: nisi constaret mihi quod dominus quarat diligenter, nisi que accipiam, probabiliter is inueniet antequam pereat.

Secundum est: eum qui videns nautas proijcentes in mare merces stetit perituras, occurrit praeueniendo periculum detrimenti, & eas sibi accipit, non incurrere in hanc excommunicationem, si accipiat vidente & taceante Domino. Ratio est, quia non peccat accipiendo, cum accipiat vel titulo derelicti, vel titulo donationis. Sin autem accipiat contradicente domino, sicut peccat, ita in hanc censuram incurrit. Id quod accidit, cum ipse dominus contradicit: siue quia videt accipientes absque vitae suae periculo posse, prout ex charitate tenentur, ipsum iuuare, miseriamque ipsius subleuare, saltem pro iusto pretio operam suam locatam: vel quia alia via se recuperare posse credit sic proleat; nempe quia aliquos habet qui suas operas in illis extrahendis & recuperandis ei locent, etiam cum vitae suae periculo; vel quia non videntur ita facile periturae, quin spes sit recuperationis earum, sed at tempore. In quibus casibus illa accipere est surripere; neque enim haberi possunt pro derelictis, cum ad id requiratur ut dominus sic illas se abtecerit, ut in rerum suarum numero esse nolit; prout habetur expresse Instituti. De rerum diuisione §. final. Quod si dominus nullum habeat, qui pro pretio quod offert modico, suam operam ei locare, seque periculo exponere velit: excusari potest à mortali, & per consequens ab hac excommunicatione, is qui cum vitae suae periculo aliquid acciperet, quod alioqui domino suo omnino periret. Nam nec peccaret contra charitatem; secundum quam propria vita antefertur bonis imo & vitae proximi. Nec contra iustitiam, quia nullam iniuriam in eo infert proximo.

272. Tertium est: si metu submerfionis, nautae omnes in mediis fluctibus nauem profus relinquant, neque eam, neque bona quae in ea sunt, neque illa quae sunt dilapsa ex ea, haberi pro derelictis. Non enim deserunt illam animo derelinquendi, sed ut saluti suae consulant, sique ea euaserit, illam sibi recipiant. Vnde nec à peccato, nec ab hac censura iij excusantur, qui cum euidentissimo etiam vitae periculo, aut speciali sua diligenter à vel industria, saluam talem nauem & bona reperia in ea sibi retinuerint; ex cepto solario debito pro labore & periculo suscepto.

Quartum est: quando mergitur nauis simul cum mercibus, expectandum esse, donec dominus vel adhibitis machinis illa extrahat, vel natatores mitrat, qui nauim ingressi inde extrahant merces: neque eam haberi pro derelicta, donec dominus circa illam nihil amplius procuret: qua procuratone domini omnino cessante, & re ab ipso desperata, excusabitur qui suam industria aliquid sibi ex naufragio capere poterit, nisi postea contingeret in profundo maris frangi nauem, & merces enatare: quia non posset accepta amplius sibi retinere, sed restituere teneretur; nisi tales essent, quae nullo modo enatarent, ut ferrum, plumbum, &c. Ratio est, quia merces quae poterat enatare, licet pro derelictis haberi praesumptae sint: non sunt tamen pro derelictis habitae verè. Deinde quantumuis tales essent quae enatare non possent: si tamen cõperta nauis fractiõne dominus mittat natatores, qui eius generis merces extrahant, tenebitur antedictus ad restitutionem, cepto salario pro labore suo: quia dominus non habet illa pro derelictis. Neque obstat quod cum periculo vitae suae extraxerit, quia id sibi non domino ipsarum mercium, debet imputari.

273. Quintum est: non videri incurrere in hanc excommunicationem (etsi forte possit ad restitutionem teneri) eos qui sibi accipiunt bona quae à nautis leuandae nauis gratia proficiuntur, quando nulla fere est tempestas, sed ab ea illi sibi metuunt aut absque tempestate mergi posse timent: huius ratio ducitur ex verbis clausulae *Nauibus tempestate, seu in transuersum iactatis, vel quoquo modo naufragium passis*: quae indicant hanc censuram requirere tantam tempestatem, quae in transuersum agat naues: aut naufragium pati faciat: quod non accidit in casu proposito.

Sextum est: verba illa, *ex eisdem electa in mari*, significare quidquid prius fuerat in nauis, & postea extra eam est: siue ex ea inclinata dilapsum, siue tempestaris vi ab illa ablatum, & quasi diuisum, siue sponte ex ea proiectum à nautis: quia haec omnia sunt bona ex naufragio, pieccta part; est dñm omnium.

Septimum est: eum qui bona fide putans sibi licere accipere, non accipitur si se peccare putaret; non incurrere in hanc censuram: quia talis fides eum à mortali excusat. Quod annotat à Graphis lib. 4. de cõsuetudinibus cap. 18. num. 6. r.

Postremum est: non incurrere in hanc censuram (quamuis peccet & ad restitutionem teneatur) eum qui accipit sibi naufragiorum bona, postquam ex mari vel litore extracta sunt, & in terra alicubi posita; quia expressè in clausula Bullae dicitur: *In nauibus inuenta vel ex eis dilapsa, & inuenta in mari vel in litore*. Deinde in terram iam posita facillime possunt custodiri & seruari, ac difficillius à quopiam accipi, quam cum sunt in mari dispersa: ubi vix possunt colligi.

CAPVT XVI.

De quinta excommunicatione in imponentes noua pedagia seu gabellas, vel eas augentes, iuxta his verbis.

5. Item excommunicamus & anathematizamus omnes qui in terris suis noua pedagia seu gabellas, praeterquam in casibus sibi à iure, seu ex speciali Sedis Apostolicae licentia permisis, imponunt, vel augent, seu imponi vel augeri prohibita exigunt.

S V M M A R I V M.

274. *Causa ob quam, & persona quibus imponitur talis excommunicatione: de quarum personarum numero non sunt qui habentes potestatem, imponunt iniusta pedagia. De eodem vero sunt illi, qui non habentes potestatem, augent vetera.*
 275. *Communitates quomodo subiiciantur huic excommunicationi.*
 276. *Qui gabellarum exactores in hanc excommunicationem incurran.*
 277. *Quid sit gabella & pedagium: ad quod plenè intelligendum proponitur varietas onerum publicorum.*
 278. *Onera personalia triplicia sunt generis.*
 279. *Sunt similiter & realia: & de quo illorum sint pedagia & gabella.*
 280. *Vfus collectarum & talliarum.*
 281. *Noua imponere, aut vetera augere pedagia possunt Imperator & Reges.*
 282. *Possunt & Principes in ijs terris in quibus imperialia iura sibi praescripserunt.*
 283. *Quomodo consuetudine, talis potestas acquiritur.*
 284. *Imponentes nouas collectas, seu tallias sine potestate, in hanc excommunicationem incurrun.*
 285. *Rationes quibus id probatur cum solutione contrariarum.*

274. **C**ausa ob quam imponitur haec excommunicatione, est imponendi. Persona vero quae in illam incurran, sunt imponentes noua & augentes antiqua pedagia, seu gabellas: cui non habeant ad id potestatem; deinde exigentes imponi vel augeri prohibita pedagia seu gabellas.

Notanda circa eandem excommunicationem.

SECTIO I.

Circa eam autem, notandum est primò, cum feratur expressè in eos qui noua pedagia imponunt extra casus sibi concessos; ipsam non incurri ab eo qui imponit pedagia iniusta, si imponat in casibus sibi concessis: quia non fertur generaliter contra imponentes pedagia iniusta, sed contra imponentes noua in casibus sibi non concessis. Ceterum pedagia allaque id genus dicuntur noua, quae imposita sunt à tempore de cuius initio extat memoria: sicut antiqua dicuntur illa, quae sunt imposita à tempore de cuius initio non extat memoria, ut notat Sylu. in verbo *Gabella* 3. num. 6. deduciq; potest ex ea. Super quibusdam. De verb. significatione §. Praeterea.

Notandum est secundo, ut noua imponentes, sic augentes vetera pedagia in casibus sibi non concessis, incurrere in hanc excommunicationem. Hoc patet, tum ex verbis Bullae quae facit expressam mentionem de augentibus; tum quia quando de realia est eadè ratio in toto & in parte, lex quae prohibet illam fieri in toto, prohibet etiam fieri in parte: sed in gabellis & datus imponendis de nouo, eadem ratio est, si tota aliqua imponatur de nouo, & si pars ad veterem addatur: quandoquidem non minus potest populus vocari augmento veterum.

veterum gabbellarum, quam impositione nouarum. Deinde ex sententia contraria aperitur via dolis, & fraudibus ad transgredendas leges: quia in tantum augeri possent pedagia vetera, vt melius esset, aut saltem minus malum, noua imponi: sicque leges ipsæ essent frustratoriae: vt pote quæ in leuamen subditorum factæ, non impèdissent eorum grauiam.

Notandum est tertio, per illa verba, *omnes qui in terris suis*, &c. non tantum intelligi dominos temporales, qui sunt personæ singulares: sed etiam communitates, seu Magistratus, qui habent aliquam potestatem supra populum. Rectè enim dici potest de illis, quod imponant in terris suis; id est, in terris quibus præpositi sunt, ad procurandum cõmune populi bonum. Neque est quod quis opponat communitatè esse ipsammet totum populum, aut saltem ipsum repræsentare; proindeque si imponat gabellam, quia sibi ipsi imponit, nõ facere alteri iniuriam illam, pro qua amolenda, lata est præsens excommunicatio. Item quod Papa communitatès non puniat excommunicatione ex *ca. Romana, De sentent. excomm. in 6. §. In vniuersitate*, sed interdicit: vt fit in præcedenti clausula 2. huius Bullæ; & in cap. *Quantum De censibus in 6.* Non est, inquam, quod quis hoc opponat: quia quantumuis communitas repræsentet totum populum, ea tamen non est populus, vnde sæpe contingit populum ab ea discrepare, & aliquando contra eam tumultus excitare.

Quod si populus attendat necessitate, consentiret & sponte se subiceret gabellæ, non videretur esse locus huius censure: quia tunc gabella non imponeretur sine autoritate: quandoquidem populus illam daret magistratui, subiciendo se ei in tali re, prout potest, sicut & in alia, quæ nec damnum adfert præiudicaturæ proximo, nec diuinum honorem ledit. Atque licet tota communitas non excommunicetur collectiue, sed tantum interdicitur; excommunicatur tamen secundum vnumquemque eorum qui rei sunt criminis, pro quo excommunicatio imponitur: vt v. g. excommunicatio hæc feruntur illi omnes de communitate, qui dederint votum ad imponendam nouam gabellam; non item innocentes, seu illi qui tale votum non dederunt.

Notandum est quinto, verba istius clausulæ *imponi & augeri prohibita, exigunt*: non intelligi de exigentibus quascumque gabellas seu pedagia prohibita, quæ dicitur *Caier. in verbo Excommunicatio cap. 71.* sed de illis qui exigunt gabellas in præfenti Bullæ clausulâ imponi & augeri prohibitas non habentibus ad id potestatem. Cum enim *vt ante habitum est*, imponētēs iniustas, si potestatem habeant imponendi, in hanc censuram non incurrunt, multo certè minus incurrunt illi qui tales exigunt: præsertim cum Pontifex prohibeat eas exigi, quas prohibuit imponi, vel augeri. Namque loquens de exactione, repetit illa verba, *imponi vel augeri prohibita*, vnde loquitur de iustis impostis vel auctis, quas prius prohibuerat imponi vel augeri; alioquin in paucissimis verbis vteretur æquiuocatione: quod non est consentaneum.

Notandum est sexto, coactores vocari tam eos quorum autoritate exiguntur gabellæ, nempe magistratus & dominos: quam eos qui exigunt ad portas ciuitatis, vel aliis locis. Vnde si quis Princeps aut Magistratus posuit nouam gabellam, vel auxit veterem sine potestate; successores ipsius, eo ipso quod faciunt eam exigi, incidunt in hanc excommunicationem, tanquam exactores. Incidunt quoque non solum illi qui conducunt, vel emunt tales gabellas exigendas: sed etiam famuli ipsorum, & ministri qui exactioni cooperantur: vt qui recipiunt pecunias, qui scribunt, qui explorant ea quæ feruntur, &c. Quamquam facillimè omnium iidem famuli excusantur, quando non constat ipsis nec rumor est impostas esse sine autoritate. Conducutores verò & emptores; quia debent inquirere, diffidillius excusantur. Omnium autem diffidillimè Magistratus & domini locantes aut vendentes tales gabellas: quoniam examinare debent qua autoritate sint impostas; & videre an sint de num. eorum quæ in hac Bulla prohibentur exigi; vt censentur esse quæ non apparent impostas autoritate Imperatorum vel Regum, vel aliorum dominorum qui non agnoscunt superiorem, vel Concilij generalis largitione, aut Romani Pontificis autoritate concessas; vel ex antiqua consuetudine; à tempore cuius non extrahitur memoria locis introductas, prout habetur ex cap. *Super quibusdam, de verborum signific. §. Præsertim.*

Notandum est septimo, exigere solutionem; esse inuito & nolente eam extorquere: atque illos dici nolentes soluere & inuitos. 1. qui impetio. 2. qui minis; qui arrestatione rerum vel personarum, ad soluendum inducuntur. Immo & qui rogantur soluere tanquam rem debitam ex *Caier. in verbo Excommunicatio cap. 39. & Nauarr. in Enchir. cap. 27. num. 61.* quia talis rogatio habet vim imperij & coactionis. Vnde patet, eum non soluere inuitum, qui rogatus soluit ex amore vel liberalitate, & multo minus eum qui, nec rogatus sponte soluit; nec item illum qui accipit talem solutionem; propriè dici exigente: ita vt in hac excommunicationem minime incidat, lata in exigentes. Id quod attigerunt Syluester Excommunicatio 7. & Tabienfis Excomm. §. *ille num. 54. & hic in casu 19. num. 3.*

Quid sint gabella & pedagium.

SECTIO II.

Notandum est primo, gabellam & pedagium esse onera quædam subditis imponi solita à dominis, vel Communitatibus, super rebus ipsorum vel ratione rerum. Aduerte autè pro maiore intelligentia: originè istiusmodi onerum fuisse defensionem & conseruationem boni cõmunis: quod vel Princeps vel communitas in rebus conseruare tenetur, nec potest nisi à subditis ciuibus adiuuetur. Inde enim promanauit potestas in Superioribus, talia onera imponendi, & in inferioribus, obligatio subeundi illa. Quæ in vniuersum triplicis generis (quod notat Tabiena Excommunicatio §. casu 18. n. 1.) quædam personalia, quæ imponuntur personis, solo vsu seu labore personæ exequentis, absque vlla impensâ rei propriæ ex lege vlt. ff. de muneribus & honoribus, in initio: quædam realia quæ contra, rebus imponuntur; perfoluunturque rerum sumptu & impensâ, sine labore personæ; quædam denique mixta, quæ personæ simul & rebus imponuntur: atque personæ labore ac rerum sumptu perfoluuntur, hæcque vocantur perangariæ.

Ac rursum personalia sunt triplicia: quædam honesta, & perse digna, quæ vulgo honores vocantur, & habent cum onere honorem & commodum: vt consulatus, prætura, præfectura, potestas, & similia: quædam contra sunt vilia & laboriosa ac sordida; vt metalla vel arenam fodere, secare marmor, cadere syluam, calcem coquere: & his similia: quæ onera communiter dicuntur angariæ ab angendo, propterea quod angunt eos quibus imponuntur: quædam demum sunt inter hæc media: vt pote quæ nec perse vilia sunt, nec honorata vel villia: vt curatorem agere vel tuorem; mediaque sunt, non per participationem, sed per negationem extremorum: quia neque sunt hoc neque illud. Quorum trium generum primum, non pertinet ad hunc locum; quia gratiosum est, & amabile, communiterque queritur & desideratur potius, quam subrefugatur; neque etiam vltimum, quia ipsum nõ imponitur à Principe vel à Magistratu, sed à quouis priuato in priuatum filiorum & hæredum bonum, ad quod perse, directeque ordinatur.

Realia quoque onera sunt in triplici differentia: nam quædam ipsi rebus imponuntur exequenda per ipsas; vt quod equus, vel nauis, vel currus vadat ad seruitium reip. quædam verò ratione rerum, quas quis habet, imponuntur in parte fructuum, qui ex eisdem rebus percipiuntur: vt cum imponitur soluenda Principi tertia, vel sexta, vel decima pars fructuum, quos quis perceperit quotannis; vel etiam si nihil habeat, aliqua tamen pecunia soluenda imponitur ei: vt in illa exactione quæ pro singulis hominibus singuli aurei soluuntur. Quædam insuper imponuntur rebus quatenus emuntur vel venduntur, aut mercaturæ causâ, ex vno loco in alium transferuntur. Atque onera secundi generis sortuntur varia nomina: dicuntur enim tum tributa, quatenus seipublicæ aut Principi præstantur ex fundis vel prædiis: tum census, quatenus præstantur ex annuis redditibus possessionum: tum etiâ collectæ, aut præstantiæ, aut impositiones, aut talliæ, quatenus soluenda imponuntur ad tempus, ob necessitatè aliquâ occurrentem. Sortiuntur quoque onera tertij generis: vocantur enim tum gabellæ, quatenus imponuntur mercibus, rebusque venduntur, & emuntur, aut ex loco in locum ad humanos vsus transferuntur; tum pedagia, quatenus soluuntur locis constitutis à Principe ob transitum viarum: tum portoria, quatenus soluuntur ex iis que portantur: tum teloneæ, quatenus sol-

tuntur

uuntur ex mercibus marinis ad portum aduectis; tum de-
mum vectigalia, quatenus soluuntur pro rebus ciuitati aut
provincia inuectis vel euectis.

Adhuc onera realia, quaedam sunt ordinaria: vt primò
quidem, ea quae sunt ab antiquo pacta & conuenta inter Prin-
cipem vel Magistratum, & subditos vel ciues. Secundò verò,
ea quae ex statuto determinata sunt. Tertio, ea quae ex lege.
Quarto, ea quae ex antiqua consuetudine vel imposita inue-
niuntur vel consueta sunt imponi aut exigi. Quedam verò
sunt extraordinaria: quae à Principe vel Magistratu secundum
ipsius voluntatem imponuntur: quae nonnunquam dicuntur
Indicta: nempe quando Princeps ea imponit per legem, vel
statutum: sic vt sunt ordinaria, ex extraordinariis: nonnun-
quam verò dicuntur superindicta, nimirum quando impo-
nuntur sine statuto: propter occurrentem necessitatem: quae
distinctionem Tabiena habet in cit. num. 2.

280. Porro collectae & talliae, seu praestantiae originem duxerunt
ex grauius reip. necessitatibus, pro defensione patriae ab ir-
ruentibus in eam hostibus, vel iusto bello, vel magno a re-
lieno soluendo. Pedagia verò & gabellae ex communibus vti-
litatibus viatorum & mercatorum merces afferentium:
nempe vt pecuniis inde conquisitis pontes ad commodita-
tem ipsorum reparantur, vel sternantur viae, vel sustententur
nauae cum scaphis, vel seruentur viae tutae à latronibus.

Hic aduerte in multis locis iam conuictum esse ab anti-
quissimo & immemorabili tempore, imponere gabellas &
& pedagia loco talliarum & collectarum, hoc est: pro expen-
sis illis in rep. faciendis pro quibus talliae & collectae erant
instituta ad subueniendum reip. necessitatibus aut consul-
dam publicis utilitatibus: sicque exigi gabellas non solum pro
rebus, quae negotiationis gratia inuehantur, aut euehantur:
sed etiam pro iis quae ad vsum proprium, & vitae sustentatio-
nem sunt necessariae: vt pro frumento, farina, pane, sale, vino,
oleo, carnibus & similibus. Id quod D. Anton. attingit in
2. part. tit. 1. cap. 13. sub finem.

Qua possit imponere pedagia seu gabellas.

SECTIO III.

281. **N**Ondum est, eum qui potest noua pedagia imponere,
posse quoque vetera augere, & contra. Poterit autem
Imperator & ipsius auctoritate seu concessione Principes &
ciuitates ipsi subiectae: ex cap. Super quibusdam De verbo-
rum signific. §. Praeterea. Possunt secundò Reges, ex eodem
ca. & ex cap. Innovamus De censibus: ita vt audiendus non sit
Hostiensis cum dixit solos Reges Romanos qui designati sunt
Imperatores, id posse: quod in verbo Gabella 3. nu. 2. Syluest.
reciit: quia receptus usus est in contrarium. Et fauet, quod
Pontifex in cit. cap. Super quibusdam absolute loquatur de
Regibus: quasi id sequatur ex natura regiae potestatis: ratione
cuius Rex non cognoscit superiorem in temporalibus ex ca.
Per venerabilem §. Videatur Qui filii sunt legitimi: id est, tanquam
summus Princeps nullum habet supra se, ad quem eius sen-
tentia appellatur. Hinc fit vt ex Regum, sicut ex Imperatorum
concessione, inferiores Domini & Magistratus, qui Regibus
ipsis subsunt in temporalibus, possint imponere nouas ga-
bellas: quia qui potest per se imponere, potest quoque aliis
imponendi potestatem dare.

282. Tertio, possunt alij summi Principes quocumque titulo
& nomine vocentur, qui supra se non habent in temporali-
bus superiorem ad quem ab ipsorum sententia appellatur.
Id quod Nauarr. notat in explicatione huius excommunicationis
in Enchir. cap. 27. num. 61. Et aperte probatur ex cit. cap.
Inuocamus: ponderatis verbis Regum & Principum. Nomen
enim Principis post nomen Regis positum significat domi-
nos qui sunt inferiores Regibus, id est, minus sunt quam Re-
ges quodque dicuntur posse imponere gabellas non potest
intelligi de Principibus, qui subsunt Regibus, cum tales ne-
queant imponere, nisi ex Regis sui concessione. Debet igitur
intelligi de illis Principibus qui nulli subsunt: quorum
etiam concessione possunt domini inferiores communitati
imponere nouas gabellas, & veteres augere.

Vbi aduerte ex D. Anton. 2. parte tit. 1. cap. 13. in principio,
dictos Reges & summos Principes, si in loca in quibus im-
ponunt pedagia, dominium habeant nullo iure usurpatum,
teneri ad restitutionem eorum quae sic capiunt. Adde & in-
currere in hanc excommunicationem; quia, vt patet, impo-

nunt non habentes potestatem: quandoquidem si talia loca
suo legitimo domino reliquissent, non potuissent imponere
vt certum est: atque ex eo, quod illa sibi illicite usurpauerint
non sunt effecti melioris conditionis: quia nemo ex malefi-
cio reportat lucrum.

Quarto potest ciuitas libera habens merum & mixtum
imperium: cuiusmodi est, quae nulli Regi, aut supremo do-
mino subest, sicut Venetiae & quaedam aliae ciuitates Italiae,
quae ex quo post factam pacem Constantiae, habent praedi-
ctum imperium: obtinueruntque de facto vt possint peda-
gia imponere: pro vt ex Ioanne Andrea habet Sylu. in citatio-
num. 2. Ratioque in promptu est: quia ciuitas quae talis est,
tantum potest, quantum Princeps non habens supra se do-
minium; ac qui illam gubernant vicem obeunt Principis.

Postremò, consuetudo praescripta tam longo tempore,
vt eius initium non extet memoria, dat potestatem imponendi
nouas gabellas: ita vt omnis dominus & ciuitas, quae à tali
tempore consuevit imponere gabellas ipsas, vnde habeat po-
testatem imponendi, quantumuis subdit alteri Superiorem
domino. Hoc à D. Antonino annotatum in 2. part. tit. 1. cap.
13. §. 1. colligitur ex cap. Super quibusdam, De verb. signific.
§. Praeterea. Et probatur, quia vt gabella ipsa, cuius initium non
extat memoria, habetur legitima: sic etiam habenda est legi-
tima potestas eandem imponendi: siquidem hoc modo
Reges omnes talem potestatem habent: nempe quia illam
praescripserunt, sicut & multa alia iura imperatoria. Eiusdem
initio tam fuit Imperatoris propria, quam alia iura. Iam si
Reges potuerunt illam praescribere, potuerunt similiter &
alii Domini.

Veruntamen duo requiruntur in tali praescriptione, vnum
est bona fides in imponente gabellas: alterum, vt consueuerit
solum sibi vi & coactione. De prioribus patet: quia bona fi-
des adeo necessaria est in omni praescriptione, vt existente
mala fide, praescriptio nulla valeat, ex cap. vlt. De praescrip-
tione. De posteriori quoque probatur: quia si semper vel frequen-
ter populus resistat impositioni, ita vt opus sit vi & coactione;
argumento est, quod sine auctoritate gabella sit imposita:
vt quod consuetudo, per quam imponitur est, iniusta sit
& irrationabilis: Ideoque seruanda non fit, ex cap. Si con-
suetudo distinctione octaua.

An imponentes nouas collectas seu tallias, incidant
in hanc censuram.

SECTIO IV.

284. **N**Orandum est postremò: quia in hac clausula tantum fit
mentio pedagiorum & gabellarum, dubitari, an incur-
tant in hanc excommunicationem, qui tallias seu collectas,
aut taxas nouas imponunt, vel antiquas augment sine aucto-
ritate, cum haec sint aliud genus impositionis; nempe factae
super propriis cuiusque bonis, pro variis Principis aut Reip.
necessitatibus: pedaggi verò imponantur pro transitu perso-
narum per pontem, aut aliam viam, & gabella pro transportati-
one mercium. Ad cuius dubii explicationem statuitur pri-
mò, quod cum ex ante habitis gabellis dicantur: tum proprie
quae imponuntur pro mercibus; tum minus proprie; quae
in locum taxarum constitutae sunt, & ad eundem finem or-
dinantur, ad quem taxae: cuiusmodi sunt ea, quas ante dixi-
mus imponi rebus necessariis ad proprium vel familiae vsum:
Statuitur, inquam, non tantum imponentes priores, sed et-
iam posterioris modi gabellas, in hanc excommunicationem
incurrere: quia & ea iam absolute vocantur gabellae, &
eodem modo exiguntur quo aliae, suntque grauiores. Sta-
tuitur secundò, quod etsi taxae, quae per modum taxae impo-
nuntur, videri possint non contineri in hac Bullae clausula
(sicut visum est Caietano in verbo Excommunicatione cap. 71.) cum
quia non est in ea de illis mentio; neque poenae sunt inter-
pretatione extendendae: tum quia in communi sermone ne-
mo tales taxas nomine gabellae solet intelligere.

Attamen contrarium censei potest probabilius: si quia
haec Bullae clausula non respicit modum imponendi, sed o-
nus ipsum quod imponitur. Nam in ea Pontificis intentio
est, liberare pauperes subditos ab indebitis oneribus & ex-
actionibus. Idem autem onus: siue imponatur per modum
taxae, siue per modum gabellae. Tum quia lex non debet frustra
tori esse: adeo vt (etiam si fuerit poenalis) possit & debeat
extendi ad omnes illos casus, ad quos nisi extenderetur, ipsa
esset

esset frustratoria: vt patet ex cap. Si ciuitas De senen. excommunic. vbi hæc sola ratio afferretur, cur interdicitur ciuitate, suburbia interdicitur cen'eri debeant, quia lex eff'etatioquin. frustratoria. At si hæc Bulla clausula prohiberetur solam gabellam, frustratoria esset, lex quamcumque enim summam pecuniam, quam Domini exigere nequeunt impositione gabellæ, exigerent impositione nouæ taxæ. Immo ea esset perniciofa: quia cupiditatem habendi dominorum prouocaret, vt relicto mitiori exigendi modo, dariores sequerentur: si quidem minus onerosam est subditis, pluribus vicibus modicum soluere, vt fit in gabella: quam semel multum vt fit in taxa.

Tum demum, quia omnes ferrè gabellæ quæ modo sunt in vfu, quæque exiguntur pro illis rebus quæ ad vsum proprium deferuntur, licet modo exigendi, ac etiam nomine sint gabellæ: essentialiter tamen & ex fine sunt vere taxæ. Ergo si illæ sunt iustæ Bullæ clausula prohibita, hæc quoque censeri debent ea sem prohibita. Ad prius autem contrarium argumentum responderetur: non valere consequentiam, propterea quod etiam illa quorum non fit expressa mentio, pro expressis habenda sunt, quando fine illis lex est frustratoria: vt in hac re contingit iuxta antedicta. Ad posterius verò: hoc loco nomen gabellæ non extendi quidem ad taxas ex communi vfu loquendi: extendi tamen ex legis necessitate; ne ipsa sit frustratoria.

CAPVT XVII.

De sexta excommunicatione in falsificantem literas Apostolicas, iuxta his verbis.

6. Item excommunicamus (& anat' hermatizamus omnes falsarios literarum Apostolicarum, etiam in forma Breuis ac Supplicationum, gratiam vel iustitiam concernentium, per Romanum Pontificem vel S. R. E. Vicecanc. cu gerentes vices eorum; aut de mandato eiusdem Romani Pontificis signatarum; nec non falso fabricantes literas Apostolicas, etiam in forma Breuis, & etiam falso signantes Supplicationes huiusmodi, sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarij aut gerentium vices prædictorum.

S V M M A R I V M.

- 286 Ob quam causam, & in quas personas feratur ista excommunicatio.
 287 Quis dicatur falsare literas Apostolicas, & que sit harum differentia.
 288 Dne excusationes eiusdem excommunicationis.
 289 Quinque eiusdem restrictiones.
 290 Quod subreptè, aut obreptè impetrantes literas Apostolicas in hac excommunicationem incurrunt.
 291 Quomodo incurratur ista excommunicatio ob mutationem factam in literis Apostolicis ad corrigendum errorem, qui in illis reperitur.

286. **M**ateria seu peccatum propter quod ista excommunicatio fertur; est falsitas commissa circa literas Apostolicas. Personæ verò in quas fertur; sunt primo falsarij earundem literarum; etiam illarum quæ sunt in forma breuis ac supplicationum, gratiam vel iustitiam concernentium, per Romanum Pontificem aut per S. R. E. Vicecancellam seu gerentes vices ipsorum, aut de mandato eiusdem Romani Pontificis signatarum. Secundo falso fabricantes literas Apostolicas, etiam in forma breuis. Tertio falso signantes supplicationes huiusmodi, sub nomine Romani Pontificis, Vicecancellam aut gerentium vices eorum.

Notandum est primò, in hac clausula Paulum V. vt aliquot prædecesores ipsius ex Bulla Gregorij XIII. quam Nauarr. habet in Ench. cap. 27. dempsisse extensionem capituli Ad falsarium, De crimine falsi, in quo excommunicantur primo falsificantes per se vel alios literas Apostolicas: secundo viuentes scienter literis Apostolicis falsis: tertio impetrantes literas falsas, id est, inter præse Tolero in expositione in huius Bullæ, excommunicatione quarta, dubio 2. ab alijs falsificatas, postquam emisse sunt de manu Papæ: quarto defensores & fautores falsariorum. Præterea apponitur pœnæ; vt Clerici qui per alios falsificant, priuandi sint omnibus beneficijs. Qui vero per se falsificant sint degradandi: & tradendi brachio iaculandi, vt legitimis pœnis afficiantur.

287. Notandum est secundo, eum falsitatis erimen circa literas Apostolicas, dici committere, qui sinceram ve itatem illarum immutat; aut vero sigillo earum vitur ad falsas literas signandas ex cap. Licet De crimine falsi. Committi potest verò erimen falsi multis modis: pura addendo, demendo, mutando, radendo, lacerando, comburendo, sigillum adhiberando, & alijs quibus substantia literarum Apostolicarum ita variatur, vt in ipsis plus vel minus contineatur, quam antea.

Notandum est tertio, literas Apostolicas communiter dici P. illas, id est, literas plumbeo sigillo signatas, quæ à Datario seu Romano Ecclesiæ Notario expediuntur nomine Summi pontificis, cum sigillo & subscriptionibus solitis. Breuis vero dici rescripta sub nomine Papæ expedita; in hoc differentia à literis Apostolicis, quod in cera tubæ signatur anulo piscatoris, id est sigillo quo beatus Petrus, qui piscator erat, vero similiter creditur vsus: hæc vero sigillo plumbeo bullentur. Supplicationes demum dici petitiones in scriptis Summo pontifici, vel Vicecancellario vel eorum vices tenentibus oblatas ad obtinendam aliquam gratiam: vt v. g. dispensationem, indulgentias; vel iustitiam, quibus quando Summus Pontifex acquiescit, & subseribitur, dicuntur signaturæ.

288. Notandum est quarto, & pro ducendo tenendum, falsificantes literas Apostolicas, Breuis, vel Supplicationes per Bullam Cœnæ excommunicari; tum extensionem, tum restrictionem admittere. Extenditur enim ad scienter literis iam signatis addentes, vel minuentes aliquam substantiam veritatis; etiam si pœnitentia ducti non viantur illis. Talis enim excommunicatio fertur in falsificantes dictas literas, non autem in viuentes falsis. Secus esset verò in eo qui raderet aliquam dictionem animo addendi nonam, sed postea ductus pœnitentia eamdem iterum scriberet: quia talis sicut nihil ad substantiam addidit, ita nec eam mutauit.

Sed dubium est, An qui eum modi literis corrigunt vnam literam aut errorem in grammatica, vel pro clariori distinctione & intelligentia addunt aut minuunt aliquid, non mutantes sensum, incurrant in hanc excommunicationem. De quo Toletus in seq. dub. 3. in vtramque partem authores referre, sequens parte in negatiuam: sicut etiam à Graphijs sequitur 4. decis. aurearum cap. 18. num. 78. cum Nauarr. in cit. cap. 27. num. 62. vbi id ex eo probat: quod si fiat sine dolo & absque alterius iniuria, non videatur esse peccatum mortale: & ideo, nec si sciens materia excommunicationis. Quod si dicas sufficientem esse ex intentione Papæ excommunicationem. Respondecitur id non esse probabile, cum nihil videatur in eo fieri contra iustitiam aut charitatem, aut reuerentiam Papæ debitam. Immo verò prospici decetia literarum ipsius.

Id autem procedere quando mutaretur sensus à Papa intentus; asserendo vel negando quod ipse non intendit: aut tacendo, seu omittendo quod ipse exprimit intendit; etiam si talis mutatio per vnus tantum punctum aut apicis mutationem fieret. Alias verò, vt habetur x. cap. Ex consensu De crimine falsi, propter paucarum literarum rasuram in loco non suspecto, rescriptum non probatur falsum: unde sequitur eum qui rasit, non esse ideo censendum falsarium, neque incurrere in hanc excommunicationem.

Extenditur quoque propositum documentum, iuxta cap. Licet De crimine falsi, ad eos omnes, qui verum Papæ sigillum siue plumbeum, siue cereum tradunt translegendum in falsas literas: illi enim pœnitentia sufficienter concurrunt ad falsificationem literarum, ac ille concurrat ad furum, qui scienter alteri clauem dat per quam arca aperiat ad furandum. Attamen si id ita fieret, vt nemo vnquam eiusmodi literis vteretur, locus esse posset excusationi ab hac excommunicatione. Exemplum esse potest in eo, qui tantummodo pericam tale quæ faceret sine vilo cuiusquam scandalo.

289. Id ipsum autem, quod dictis modis extenditur, restringitur primò, vt non procedat in fautoribus & in defensoribus, aut præstantibus auctoritatem huiusmodi falsificationi. Nam de talibus non fit mentio in Bulla: quæ cum sit pœnalis, non est in interpretatione amplianda. De tradente autem, non aulim idem dicere; quandoquidem lex esset alioquin frustratoria. Incurrunt tamen iidem fautores & defen-